

2024:2

doi: 10.24834/educare.2024.2.841

Vårdnadshavares uppfattningar av delaktighet i förskolan

Charlotte Öhman

Jönköping University
<https://orcid.org/0000-0001-9676-4221>
charlotte.ohman@ju.se

Martin Hugo

Jönköping University
<https://orcid.org/0000-0002-6448-4636>
martin.hugo@ju.se

Lilly Augustine

Jönköping University
<https://orcid.org/0000-0003-4079-8902>
lilly.augustine@ju.se

Participation is an important factor for preschool quality and with participation comes both possibilities and challenges. The aim is to explore guardians' perceptions of participation in Swedish preschool using Buber's understanding of dialogue in interpersonal meetings. The research questions are: How do guardians describe participation in preschool? How do guardians perceive their participation in preschool teaching? Conducting interviews with 20 guardians resulted in the emergence of four themes. The results show that guardians have different perceptions about what participation implies. They describe that they want to be participating but settle with being informed. Guardians find it optional to participate in the decision-making concerning teaching. A conclusion is that preschool teachers need to be in dialogue with guardians about how participation can be understood in their specific context. Another conclusion is that competence regarding the importance of continuous dialogues needs to be addressed towards preschool teachers to promote guardians' participation in teaching.

Keywords: guardians, participation, preschool teacher, teaching

1. Inledning

Förskolan i Sverige har styrdokument som tydliggör vårdnadshavares¹ rätt till delaktighet (SFS 2010:800; Skolverket, 2018). Vårdnadshavares lagstadgade rätt till delaktighet syftar till att främja alla barns förutsättningar att utvecklas och lära för att i en förlängning bidra till god samhällsutveckling. Delaktighet kan härigenom förstås utifrån såväl ett samhällsperspektiv som ett individperspektiv. Oavsett utgångspunkt är människan en del av något. Hur delaktighet uppfattas beror på individuella perspektiv och förutsättningar i livet men delaktighet handlar om, utifrån Buber (1954/1990), att känna sig som en del av något, och därigenom kunna erfara känslan av att vara ett subjekt i sitt sammanhang. Ett sätt att se på delaktighet är att förstå begreppet som att vara en del av en gemenskap samt delta i beslut som fattas inom gemenskapen (Thomas, 2007). Då kan delaktighet förstås som en aspekt av demokrati. Ett annat sätt att se på delaktighet är att individen gör val beroende på engagemang. Delaktighet blir härigenom, utifrån involvering och förutsättningar, kontextualiserad (Imms et al., 2017; Maxwell, 2012). I föreliggande studie ses förskolan som ett socialt sammanhang där individer utifrån engagemang och genom dialog bidrar till gemenskapen och kan därigenom vara delaktiga.

Vårdnadshavare och förskollärare kommer till förskolan av olika skäl och har förväntningar på förskolan som en kontext för omsorg och utbildning. Barnet är länken mellan förskolan och vårdnadshavarna genom de relationer som uppstår när vårdnadshavare och förskollärare möts. Barnets existens och de behov som denna existens medför i form av bland annat omsorg för barnet sammanför vårdnadshavare och förskollärare vilket skapar förutsättningar till delaktighet. Omsorg förstås här som en vilja att vårda och värna om barnet på ett så bra sätt som möjligt som benämns som pedagogiska relationer (Jons, 2008; Van Manen, 2015). Barn i förskolan får omsorg av vårdnadshavarna men även av en professionell individ i en för detta ändamål ämnad institution. En viktig förutsättning för delaktighet är att ansvaret för barnet, under tiden som hen är på förskolan, delas med vårdnadshavare vilket gör att de kan känna delaktighet i sitt barns tillvaro i förskolan (Moss, 2020). Vårdnadshavare har dock olika förutsättningar vad gäller att vara delaktiga och därigenom vara en del av ett föränderligt sammanhang som har sin grund i demokratiska

¹ I refererade studier förekommer både begreppen förälder och vårdnadshavare. I artikeln används dock enbart vårdnadshavare eftersom det huvudsakligen tillämpas i förskolans läroplan samt har en tydlig juridisk definition.

värderingar (UNICEF Sverige, 2018; Vetenskapsrådet, 2015). Utbildning behöver därför präglas av lyhördhet och flexibilitet för att relatera till nya utmaningar och möjligheter som föränderligheten i världen skapar (Janssen & Vandenbroeck, 2018). Persson (2017) konstaterar att om förskolans personal möter vårdnadshavare som en viktig och självklar del av förskolan och ger dem möjlighet till delaktighet kan de pedagogiska relationerna gynnas. Persson belyser även i tidigare refererade rapport från Vetenskapsrådet (2015) hur pedagogiska relationer, det konkreta mötet, har betydelse för alla barns förutsättningar att växa och utvecklas. För att sträva efter en förskola som kan välkomna alla barn och familjer på ett sätt som är förenligt med gällande styrdokument behöver förskollärare därför fokusera på mötet med barnet och vårdnadshavare. Möten som sker genom den undervisning som bedrivs blir därmed centrala. Alla barn har rätt att möta vuxna på förskolan som har kunskap och förståelse om vikten av att se varje barn som ett subjekt, en individ, som situeras genom det omgivande sammanhanget. Persson och Tallberg Broman (2017) konstaterar att det således finns många faktorer som är avgörande för hur förskolan kan fortsätta utvecklas som en kontext för demokratisk utbildning. Genom att se förskolan som en demokratisk mötesplats kan dess utbildning och undervisning omfamna livet som en slags helhet (jfr Biesta, 2022; Dahlberg et al., 2014). Förskolan och förskollärares uppdrag kan därmed förstås som en mindre version av samhället i stort eftersom medborgarskap utövas där i nutid och för framtiden (Karlsson & Perälä Littunen, 2017; OECD, 2017). Föreliggande studie är därför viktig eftersom den bidrar med kunskap om hur relationen till vårdnadshavare har betydelse för barns förutsättningar till lärande och utveckling i termer av god samhällsutveckling.

2. Tidigare forskning

Inledningsvis presenteras forskning som fokuserar på vårdnadshavares delaktighet i förskolan. Därefter följer ett avsnitt som behandlar undervisning i förskolan.

2.1 Vårdnadshavares delaktighet

Enligt Gars (2002) har förskollärare i och med sitt uppdrag makt gentemot vårdnadshavare, *delad vårdnad*, vilket kan resultera i att vårdnadshavare upplever sig vara i underläge. I likhet med Gars undersöker Karlsson (2006) det delade ansvaret i förskola utifrån vårdnadshavares livsberättelser och efterfrågar en förståelse av att förskolan och vårdnadshavare konstruerar varandra utifrån sociala och relationella premisser. Lunneblad (2013) argumenterar för att det finns en risk att

vårdnadshavare marginaliseras utifrån normer gällande anpassning till det svenska samhället. Eftersom förskolan är en mötesplats för familjer som alla har olika förutsättningar uppstår också behov av att förhandla och även hantera konflikter vilket Ejrnæs och Monrad (2013) undersöker. De kommer fram till att det kan vara bra att såväl förskollärare som vårdnadshavare är medvetna om att olika förhållningssätt till pedagogiska frågor kan vara berikande för att främja ökad förståelse.

Med avstamp i samhällets strukturella förändringar undersöker även Persson (2016) vårdnadshavares föreställningar om barn och barnomsorg i relation till ett delat ansvar i ett föränderligt samhälle. I studien framkommer att det finns en konflikt mellan vårdnadshavares föreställning om att ha kontroll över sitt barn samtidigt som det blivit alltmer viktigt att barn finns i förskolan för att därigenom erövra kompetenser som anses vara viktiga för att klara sig i samhället. Motstridigheten kring förskolans uppdrag framträder också i tidigare nämnda studie som Persson och Tallberg Broman (2017) gjort där personals uppfattningar om samarbete med hemmet undersöks. En förskjutning från att förstå det delade ansvaret som en rättighet till att mer handla om ansvar framträder. Resultaten visar att det finns en motsättning mellan hur samarbetet uppfattas, planeras och utförs även hos personalen. Einarsdottir och Jónsdóttir (2017) och Danielsen Wolf (2019) belyser att det finns en obalans mellan förskolans personal och vårdnadshavare som behöver aktualiseras och fortsatt diskuteras för att möta alla familjer utifrån sina förutsättningar och därigenom stärka samarbete gällande mångfald genom lyhördhet. Ett sätt att hantera obalansen mellan personal och vårdnadshavare är att kommunikation behöver förstås som en del av uppdraget och att personal därmed också behöver få utbildning i kommunikation för att kunna bidra till rättvisa gentemot såväl barn, vårdnadshavare som kollegor (Eckeskog, 2019). Enligt Vuorinen (2021) efterfrågar vårdnadshavare kontinuitet för att kunna bygga och främja relationer. Dessutom framkommer att vårdnadshavare försöker skapa förutsättningar för samarbete när en förskola ska väljas till barnet. En del vårdnadshavare uppfattar samarbetet med förskolan som lätt medan andra uppfattar det som svårt. Anderstaf et al. (2021) undersöker dilemman kring samarbetet med vårdnadshavare som är nyanlända. Studiens resultat indikerar att förskollärare behöver vara öppna för det okända i möten som sker för att möjliggöra en interkulturell förskoleutbildning. I linje med Anderstaf diskuterar Eidsvåg (2022) vårdnadshavares upplevelser av att känna tillhörighet i samhället genom förskolan och kommer fram till att varje förskola behöver ha ett lyhört förhållningssätt gentemot varje vårdnadshavare. Enligt Karlsudd

(2022) behöver förskolans uppdrag att främja tillhörighet tolkas som att vårdnadshavare ska engageras i aktiviteter som genomförs samt att de läroplansstyrda målen med aktiviteterna ska tydliggöras.

2.2 Undervisning i förskolan

Allteftersom undervisningsbegreppet har implementerats har det diskuterats och analyserats i forskning. Men, även om det tillkommit forskning som behandlar undervisning i förskolan så är det fortsatt oklart för förskollärare hur de ska förhålla sig till begreppet (Olsson, 2020). Sheridan och Williams (2018) belyser i en kunskapsöversikt att det växande utbudet av forskning bidrar till kunskap om hur förutsättningar för barns lärande och utveckling påverkas genom att förskollärare får mer kompetens angående hur hen ska förhålla sig till undervisning. Vidare konstaterar Sheridan och Williams att ”det visar att undervisning av hög pedagogisk kvalitet utmärks av kunskap, medveten ledning, kreativitet, interaktion, kommunikation och delaktighet” (2018, s. 58). Författarna hävdar dessutom: ”framträdande i undervisning är det relationella, interaktiva och kommunikativa, liksom synen på barnen som aktiva, delaktiga och medskapare av kunskap. De skillnader som framträder visar på komplexiteten och tolkningsutrymmen i förståelsen av undervisning i förskolan” (Sheridan & Williams, 2018, s. 10).

Eftersom undervisning ska utgå från en helhetssyn är det svårt att fullständigt definiera vad olika uppfattningar och perspektiv på undervisning innebär, tolkningsutrymmet behöver vara stort. I forskning går det att utläsa en mer eller mindre uttalad problematisering om hur undervisning tolkas och praktiseras i förskolan. Flera studier undersöker olika strategier för undervisning utifrån teoretiska ansatser (Löf & Vallberg Roth, 2023; Nilsson et al., 2018; Pramling & Wallerstedt, 2019; Vallberg Roth et al., 2022). Andra studier problematiserar undervisning mer utifrån ett förskollärarperspektiv (Berg, 2022; Frejd & Pramling, 2023; Hildén et al., 2023; Liljestrand, 2021; Lindstrand et al., 2023; Vallberg Roth, 2020; Ärlemalm-Hagsér et al., 2023).

I den översikt som sammanställts av Sheridan och Williams (2018) samt senare publicerad forskning som diskuteras i detta avsnitt (2.2) problematiseras betydelsen av vårdnadshavares delaktighet i undervisning i ringa omfattning. Exempel på studier som berör forskningsområdet är Alnervik et al. (2018) som visar att pedagogisk dokumentation kan bidra till vårdnadshavares delaktighet i undervisning. Jonsson et al. (2017) presenterar en studie där förskollärare uppfattar

undervisningsbegreppet som ett krav för förskollärare och en rättighet för vårdnadshavare. Dessutom har Williams och Sheridan (2019) senare i en artikel kortfattat belyst hur förskollärares undervisande kompetens behöver utvecklas för att kunna vara i samklang med hur det omgivande samhället påverkar livet som vårdnadshavare. I en översikt som presenterar nordisk forskning om förskola fastställs att områden såsom undervisning, lärande och barns perspektiv fokuseras men även här visar sig en bild av att det inte finns så mycket forskning som har ett vårdnadshavarperspektiv (Furenes et al., 2021).

Sammanfattningsvis konstateras att forskning gällande förskolans uppdrag gentemot vårdnadshavare gjorts med fokus på relationsskapande, identitet, kommunikation och förskolläraryupdraget. Genomgången forskning i denna studie visar hur mångfald och komplexitet inom ramen för helhetsuppdraget präglar förutsättningar och begränsningar för vårdnadshavares delaktighet. Den för förskolan så viktiga helhetssynen i termer av vårdnadshavares delaktighet i undervisning framträder dock som mindre angelägen.

3. Vårdnadshavares delaktighet i undervisningen — en komplex del av helheten

Helhetssyn beskrivs i läroplanen som att utbildningen ska utgå från ”barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet” (Skolverket, 2018, s. 7). I läroplanen poängteras att förskolan ska samarbeta med hemmet för att främja barns utveckling och lärande utifrån en helhetssyn (Skolverket, 2018). Hemmen och de personer som finns där har alltså en viktig roll för att förskolan ska kunna vara svara upp till en sådan utbildning. Förskolan ska också, enligt läroplanen, förklara utbildningens mål för vårdnadshavare så de kan känna delaktighet och inflytande. För förskolan i allmänhet och förskollärare i synnerhet finns dock här en utmaning i att, utifrån sitt uppdrag, bemöta varje hem och familj på ett sätt som bidrar till en helhetssyn på delaktighet.

I förskolans utbildning ingår undervisning som ska värna om den förskolepedagogik som, utifrån en helhetssyn, präglar utbildningens innehåll. I skollagen (SFS 2010:800) definieras undervisning i kap 1 § 3 som:

processer som på lektioner eller vid andra lärtillfällen leds av lärare eller förskollärare mot mål som anges i förordningar och andra författningar som ansluter till denna lag och som syftar till utveckling och lärande genom att barn eller elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden. (SFS 2010:800, kap. 1 §3)

När undervisning skulle skrivas in i förskolans läroplan belystes i den förberedande propositionen (Prop. 2009/10:165) att förskolans uppdrag inte skulle förändras och att implementeringen inte skulle förstås som ett ifrågasättande av utbildningen och den karaktäristiska förskolepedagogiken (Fagerli et al., 2001; Johansson, 1994). I läroplanen står det att förskolläraren, i samarbete med arbetslaget, har ansvar för att leda undervisningen och därigenom tillsammans verka för barns lärande och utveckling (Skolverket, 2018). Alla i arbetslaget har ansvar för att främja goda relationer med vårdnadshavare men förskollärare har ett specifikt ansvar för undervisningen och att vårdnadshavare har möjlighet att vara delaktiga i utvärderingar som görs (Skolverket, 2018). Förskollärare har således det övergripande ansvaret för att vårdnadshavare görs delaktiga i undervisningen men samtidigt finns det inga riktlinjer i läroplanens kapitel 2.7 för hur det ska genomföras. Denna avsaknad av riktlinjer möjliggör en frihet för förskolläraren som både är utvecklande och utmanande. Skolinspektionen (2018) visar dock i sin rapport att det finns, såväl hos förskollärare som rektorer,² en utbredd uppfattning om att undervisning hör hemma i grundskolan och inte i förskolan. Rapporten antyder vidare att en konsekvens av denna uppfattning är att läroplanen inte är implementerad på ett önskvärt sätt. Denna brist på tillräcklig belysning får konsekvenser för förskollärares undervisning som i sin tur får konsekvenser för vårdnadshavares delaktighet utifrån kravet på helhetssyn.

4. Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka vårdnadshavares uppfattningar av delaktighet i svensk förskola för att bidra med kunskap om hur relationen till vårdnadshavare har betydelse för barns förutsättningar till lärande och utveckling i termer av god samhällsutveckling.

² I referensen används förskolechef men begreppet är sedan 1 juli 2019 ersatt med rektor

Denna studies frågeställningar är därför:

- Hur beskriver vårdnadshavare delaktighet i förskolan?
- Hur uppfattar vårdnadshavare att de är delaktiga i undervisningen?

5. Teoretiska utgångspunkter

Den teoretiska utgångspunkten i denna studie tar avstamp i en syn på människan som relationell. Möten som sker är nödvändiga för att en människa ska kunna existera. Men, Buber (1923/1990) gör en distinktion mellan att finnas i ett socialt förutbestämt sammanhang och att vara i ett oförutbestämt sammanhang där mellanmänskliga möten sker. I mellanrummet mellan de som möts skapas en dynamik som kan vara av både positiv som negativ karaktär. Det som sker i möten på olika sätt är omöjligt att veta i förväg. Enligt Buber (1923/1990) kan människan bli subjekt, en person, i mötet med någon annan eftersom det alltid finns en tvåsamhet, ett axiom, och den dialog som sker mellan dessa tvåsamheter bygger relationerna.

Förskola består av kontextuella relationer och dessa relationer påverkas genom den dialog som uppstår i möten som sker (Buber, 1954/1990). Enligt Buber (1954/1990) präglas möten av hur vi förstår oss själva beroende på hur vi förstår den vi möter. I en relation kopplad till situation och kontext förstår vi den vi möter som ett objekt. Det kan leda till att barn eller vårdnadshavare så väl som förskollärare förstås som en homogen grupp. När vi istället ser den vi möter som ett subjekt skapas en större mångfald av barn, vårdnadshavare och förskollärare som kan förstås som en heterogen grupp. När vårdnadshavare går i dialog med förskolan där barnet är den förenande länken kan delaktighet uppnås. Vårdnadshavarnas berättelser kan dock aldrig förutses vilket i sin tur kan leda till nya lärdomar. Teorin innebär att en människa blir till i mötet med andra människor och kan därigenom uppleva sig som subjekt. I analys av resultat används begrepp såsom sammanhang, relationer, subjekt och dialog (Buber, 1923/1990; Buber, 1954/1990) som inspirerande lins för att tolka deltagarnas utsagor.

6. Metod

Kvalitativa individuella intervjuer valdes som datainsamlingsmetod i syfte att ta del av och analysera vårdnadshavares beskrivningar och uppfattningar av delaktighet med inspiration från de

syftesbeskrivningar som Kvale och Brinkmann (2014) belyser. Intervjuerna genomfördes med hjälp av en semistrukturerad intervjuguide med förbestämda huvudområden där vårdnadshavarna hade utrymme att fritt beskriva sina uppfattningar i linje med Kvale och Brinkmann (2014). Sammanlagt 20 vårdnadshavare intervjuades från totalt fem olika förskolor i en kommun. Statistik från kommunen i form av deskriptiv information rörande demografin utgjorde underlag för urval av förskolorna. Förskolorna där vårdnadshavarna har sina barn valdes i ett första skede ut strategiskt för att representera mångfalden av förskolor i kommunen. Dessutom har ambitionen varit att vända oss till förskolor som finns både i stad och på landsbygd samt att det arbetar minst två förskollärare på den aktuella avdelningen. Rektorer för de aktuella förskolorna tillfrågades om medverkan i studien av kommunens förskolechef. Samtliga tillfrågade rektorer samtyckte till att förskolorna skulle delta i studien. Därefter valdes vårdnadshavare ut för att säkerställa den mångfald av vårdnadshavare som finns i kommunen. Variationen i urvalet av vårdnadshavarna utgår från kön, utbildningsnivå och modersmål. I ett missivbrev informerades och tillfrågades 32 vårdnadshavare om att delta varav 20 tackade ja. Intervjuerna genomfördes under januari-april 2022, varade mellan 15 till 60 minuter och spelades in samt transkriberades ordagrant.

Vårdnadshavarna representerar fem (1-5) olika förskolor i kommunen. I resultatdelen presenteras de med följande namn: Amanda, Fredrik och Håkan (1), Josefine, Sara, Parisa och Magnus (2), Helene, Carl, Evelina och Annika (3), Filip, Liselott och Ulrika (4) samt Farhad (5).

7. Analys

Intervjuerna analyserades genom en kvalitativ innehållsanalys på en latent abstraktionsnivå där forskarna tolkar innehållet såsom Graneheim och Lundman (2004) beskriver det. Syftet var att ge en rik och tät beskrivning av vad som framträdde i vårdnadshavarnas utsagor i linje med Elo och Kyngäs (2008). Det viktiga är, enligt Kvale och Brinkmann (2014), att beskriva det givna så exakt och fullständigt som möjligt. Analysen genomfördes i tre steg med inspiration av Creswell och Creswell (2018). I det första steget transkriberades intervjuerna, i det andra steget följde en noggrann genomläsning av alla intervjuutskrifter då intervjuerna kodades med begrepp inspirerade av Buber (se teoretiska utgångspunkter). I det tredje steget lästes alla intervjuer ytterligare en gång varefter teman skapades. Fyra teman framträdde i datamaterialet:

- Delaktighet i förskolan handlar om att bli sedd och mött
- Delaktighet i förskolan handlar om att känna sig förstodd på olika sätt
- Delaktighet i förskolans undervisning handlar om att mötas genom information
- Delaktighet i förskolans undervisning handlar om att mötas via dokumentation.

8. Etiska överväganden

Studien följer de etiska krav som humaniora och samhällsvetenskap omfattas av (Vetenskapsrådet, 2017). Deltagarna har informerats om syftet med studien och givit sitt samtycke till att ingå i den. De informerades om att deltagandet var frivilligt och att de kunde avsluta sin medverkan när som helst utan att ange någon orsak. Ingen deltagare har valt att avsluta sin medverkan. Dessutom informerades de om att insamlad data skulle förvaras och hanteras i enlighet med dataskyddsförordningen (SFS 2018:218) samt att resultaten planerades att presenteras i tidskrifter samt konferenser där vetenskapliga studier diskuteras. Deltagarnas rätt till integritet innebär att de behandlas och beskrivs konfidentiellt, deras namn är fingerade. Studien har godkänts av Etikprövningsmyndigheten (Dnr 2021-04849).

9. Resultat

Studiens första frågeställning som undersöker hur vårdnadshavare beskriver delaktighet i förskolan besvaras genom det första och andra temat. Den andra frågeställningen som undersöker hur vårdnadshavare uppfattar att de är delaktiga i förskolans undervisning besvaras genom det tredje och fjärde temat.

9.1 *Delaktighet i förskolan handlar om att bli sedd och mött*

Förskolan är en plats i samhället där möten mellan människor sker. Helene uttrycker att förskolan är ett viktigt sammanhang utanför hemmet. Delaktighet främjas genom att förskolan och dess undervisning har en personlig prägel och värnar om gemenskapen på förskolan. Hon säger:

Jag tror att det största, eller det som jag tycker är det viktigaste fokuset är just relationer och känslor eftersom det är det första stället eller hur man nu ska uttrycka det efter familjen eller

utanför hemmet där man möter andra vuxna, andra individer och andra barn så det tycker jag väl är det viktigaste. (Helene)

Helene beskriver att delaktighet främjas genom att förskolans innehåll relaterar till de som är en del av den. Förskolan verkar, enligt henne, vara ett sammanhang där man ska kunna vara tydlig med hur man känner vilket förutsätter att det finns en lyhördhet i kommunikationen de tillfällen när man möts på förskolan. Delaktighet handlar om att känna sig välkommen på förskolan och lära känna de som finns där. Josefine relaterar till egna erfarenheter när hon berättar:

Jag tänker att det är ju som man själv är. När jag kommer in på jobbet på morgonen så vill jag liksom bara att någon ... säger Hej. Man säger Hej till varandra, är det bra? Sedan kan man börja jobba men det skulle ju vara konstigt om någon liksom nästan inte såg mig, då känner man ju sig lite osynlig.

Josefine beskriver ett behov av att som vårdnadshavare bli sedd och uppfattningar av att delaktighet uppstår i mötet mellan människor visar sig. Det är inte alltid något konkret utan handlar mer om möten som bidrar till en känsla av att vara en del av en grupp. Farhad pratar också om hur viktigt det är att hans barn blir välkomnat på förskolan:

Eh, alltså typ det är genom ... när jag hämtar och lämnar mina barn. Det är inte alltid som jag gör det utan ibland lämnar min partner tidigt på morgonen. Även om jag inte är där så känner jag att mitt barn är välkommet, dom hälsar på hen. Frågar hur det går med hen och det är jättebra. Jag känner mig bekväm av det.

Farhads utsaga visar, i likhet med Josefines, att det är viktigt att barn och familjer välkomnas på ett tydligt sätt så att vårdnadshavare kan känna igen sig, känna sig som en del av gemenskapen fastän de inte är där hela tiden. Filip uttrycker att det är viktigt att bekräfta dem han möter på förskolan:

Jag tror ju på det dom gör här. Jag tror att dom gör ett bra jobb. För mig är det viktigt att bekräfta att jag tror det genom att prata lite, uppmärksamma det dom gör. Tacka framförallt. Det säger jag till barnen med, tacka gärna hon eller han i köket för maten för det är ingen självklarhet.

Filips beskrivningar förstås som ett sätt att bygga relationer och därigenom bidra till atmosfären som i en förlängning kan påverka förhållningssättet i undervisningen. Sara pratar om att det finns en utmaning i att förskollärarna inte känner vårdnadshavarna så bra. Hon menar att delaktighet

främjas genom att man känner varandra och därigenom också tar del av sådant som är okänt som kan öka förståelsen för varandra. Sara pratar om att det är ett ömsesidigt ansvar:

Jag tror väl att förskollärarna dom träffar ju inte oss heller. Det är ju åt båda håll så klart. Vi träffas ju lika lite ... Dom känner ju inte oss, dom känner ju oss genom barnen. Precis åt båda håll, barnen är ju mitt emellan på något sätt. Så det är väl klart att dom hade ju säkert fått väldigt mycket med sig av det tror jag, att få ytterligare en dimension utav barnens liv liksom. Ytterligare förståelse liksom genom att lära känna föräldrarna tror jag.

Att både förskollärare och vårdnadshavare vill lära känna varandra i en slags ömsesidighet verkar vara viktigt för Sara. Att förståelsen av att delaktighet förutsätter ömsesidighet framträder också när Helene berättar. Hon uttrycker vikten av att som vårdnadshavare skapa egna relationer till förskollärarna precis som barnen gör. Hon säger:

Ja, men dels tycker jag att det är viktigt att ha en öppen dialog, att jag förklarar och beskriver så som jag ser på mina barn och vad jag anser att dom har behov av och så där så det blir lättare för dom att bemöta det så att vi som föräldrar och barn känner oss delaktiga i verksamheten. Så där ligger ett ansvar på mig att också försöka beskriva samtidigt som jag känner att det är viktigt att dom skapar en relation som förmodligen ser mycket mer annorlunda ut än vad min relation till mina barn gör. Så att det blir också deras unika relation med förskolläraren...(Helene)

Vårdnadshavare har, enligt Helene, likaväl som förskollärare ansvar för delaktigheten. Hon ser också ett värde av att hennes barn har en slags relation med förskollärare samtidigt som hon som vårdnadshavare behöver ha en egen relation med förskollärare på avdelningen. Sammantaget indikerar temat att delaktighet handlar om att vårdnadshavare uppfattar att de tillsammans med förskollärare behöver skapa och främja relationer genom att värna möten som sker på förskolan.

9.2 Delaktighet i förskolan handlar om att bli förstådd på olika sätt

Förskolan är en plats där människor möts. Genom möten som sker i vardagen, kan känslan av att lära känna varandra och därigenom bli förstådd infinna sig. Sara berättar:

Men, med pedagoger som har varit här länge och som vi också själva har skapat en relation med så har det ju då...så kunde man ändå stå och prata ordentligt så. Och då blir det ju, ja men naturligt

att man pratar djupare om saker och man kommer in så. Kanske inte bara det här hur har dagen varit utan man mer så...

Saras beskrivning vittnar om att långvariga relationer kan främja känslan av förståelse. Liselott uttrycker sin förståelse av delaktighet utifrån att hon känt en ömsesidighet gällande barnets lärande och utveckling kopplat till såväl hemmet som förskolan. Lyhörda möten gör att hon känner sig förstådd och har därigenom fått hjälp i situationer som ibland utmanar. Hon säger:

Nej, jag tycker att vi har en god alltså ... som jag också tycker är bra är att om det uppstår någonting hemma som är svårt, någon förändring av något slag eller så, och så har dom då märkt på förskolan att det här funkar. Då får jag det som tips från dom också. Som inte riktigt funkar hemma men att jag får den informationen att här har det funkat jättebra att göra så här så kanske testa det och det är också så där, Gud vad snällt. Man får, man känner att att ja, dom ger en också stöd i mycket. Förståelse. (Liselott)

Här framträder värdet av att Liselott känner att hon kan anförtro sig åt de människor hon möter på förskolan. Hennes utsaga uppfattas här som att hon uppskattar att få stöd och bekräftelse i vårdnadshavarrollen – en slags förståelse. Men, vårdnadshavarna berättar att delaktighet begränsas av olika skäl. En av vårdnadshavarna, Magnus, säger till exempel att ”Man vill ju vara mer delaktig egentligen men det gäller ju att få ihop livet överlag”. Här tolkas att Magnus är medveten om värdet av delaktighet men att det också finns en önskan om att mötas av förståelse för sin situation. Enligt Sara är det oklart ifall vårdnadshavare vet att man kan vara delaktig. Ifall vårdnadshavare vet att de har rätt att vara delaktiga tror Sara att förståelsen för varandras situationer kan stärkas. Sara säger:

Men, hur skulle man kunna få föräldrar att förstå att man kan vara delaktig, då skulle föräldrar också behöva bli informerade om att det är möjligt. Hur skulle det kunna vara möjligt ...? Får man ens? Man kanske inte vet om att det går?

Sara ställer sig här frågande till hur vårdnadshavare (eg föräldrar) ska få ökad förståelse för rätten till delaktighet – hennes utsaga visar på en otydlighet angående huruvida vårdnadshavare vet om sina rättigheter. När Parisa pratar om delaktighet framträder vikten av att kommunikationen sker på lika villkor, att det finns en ömsesidighet och lyhördhet så att delaktighet kan bli tillgänglig och därigenom också förståelig. Hon beskriver det så här:

Kommunikationen ... det är jag som är invandrare, jag har inte svenska som modersmål det är lite svårt att kommunicera med varandra man måste vara lite tydlig när man pratar ... När jag ska göra någonting, till exempel när jag ska förklara något för personalen, då måste jag vara tydlig och dom också. När dom ska prata med mig måste vi vara tydliga för att kunna kommunicera med varandra. (Parisa)

Vårdnadshavarna beskriver alltså flera gånger delaktighet som att ha förståelse för varandras situation och att den ömsesidiga kommunikationen behöver fungera. Farhad beskriver det som: ”Alltså, typ allt möjligt. Vad ni behöver från mig och vad jag behöver från er”. Håkan är också, precis som flera andra, inne på det i form av att ta och ha ansvar som vårdnadshavare. Den situation som har varit under Coronapandemin är något som återkommer flera gånger under intervjun och visar att delaktighet beror på hur den kommuniceras och på så sätt blir förståelig. Han beskriver det så här:

Delaktighet är ju väldigt viktigt. Delaktighet är väl också, vad ska man säga, kommunikation. Det måste vara från båda håll. Delaktighet är ju vårt intresse över hur det går, hur vårt barn mår och sådana saker. Men det är också delaktighet i vad som sker, vad händer, hur går det till och så vidare. Och det är nog klart att vi har nog missat en hel del nu under Coronatiden att det inte har varit på samma sätt ... Men det är väldigt mycket upp till var och en att vara delaktig i sitt eget barn – delaktighet är ju att jag är engagerad i mitt barn. (Håkan)

I ovanstående citat framträder att vårdnadshavare behöver vara motiverade till kommunikation för att känna sig förstådda. Carl är dock tveksam till vilken slags delaktighet som vårdnadshavare ska ha. Han säger: ”Jag har inte samma kunskaper som pedagogerna ... och jag har förtroende för att experterna gör sitt bästa här”. Tilltron till kompetensen synliggörs samtidigt som det framträder en oro för hur alla vårdnadshavares åsikter ska kunna beaktas och därigenom bli förstådda. Han fortsätter:

Jag tror att det, på det stora hela så tror jag det är något positivt. Jag föreställer mig att man vill ha engagerade föräldrar som bryr sig om vad som händer på dagarna samtidigt som det finns en risk med att vi är många olika människor med värderingar, åsikter och förutsättningar till vårt tyckande som gör att en delaktighet skulle kunna bli väldigt jobbig också om det finns enstaka föräldrar som tycker att ni gör fel, de pedagogiska grunderna är fel, den här planen är fel. Att det kan bli tufft att hantera det. (Carl)

Här uttrycker Carl att vårdnadshavare behöver ha förståelse för förskollärares komplexa uppdrag gentemot vårdnadshavare. Sammantaget visar temat att vårdnadshavare uppfattar att delaktighet handlar om att anpassa sig till varandra, utifrån varandras olika livssituationer. Livet ser olika ut och är föränderligt vilket gör att delaktigheten blir situerad i varje förskolekontext och kan medföra såväl möjligheter som utmaningar. Förskollärare och vårdnadshavare kan bidra till delaktighet genom att visa förståelse för varandras olika förutsättningar.

9.3 Delaktighet i förskolan handlar om att mötas genom information

För att information ska bli meningsfull krävs delaktighet. När Amanda får frågan om hur hon uppfattar vårdnadshavares rätt till delaktighet i undervisning poängteras att det är lagstadgat. Hon svarar:

Ja, det är väl jättebra att det finns reglerat i lag men jo, jag vet inte hur jag ska säga att jag ser på det för det är ändå svårt. För att här sitter jag till exempel med min personliga åsikt och vad jag tänker och så kanske någon annan har en annan personlig åsikt som är precis tvärtemot det jag tycker och då kan man ju, då ska det utredas, vad ska vi gå efter? Däremot tänker jag att man särskilt skulle kunna leva upp mer till informations ... eftersom det också hör till delaktighet. Det är svårt att vara delaktig när man inte vet vad som händer. (Amanda)

Amanda uttrycker en osäkerhet om hur delaktighet ska hanteras samtidigt som hon också säger att informationen är viktig, hon uppfattar dock att den skulle kunna förbättras. Fredrik beskriver sin uppfattning av att vara fysiskt närvarande på förskolan:

Jag tycker faktiskt att det är riktigt trevligt att komma hit med mitt barn på morgnarna ... Jag pratar om deras bemötande, vi har varit här någon gång på sådana här föräldrasamtal. Det är pedagogiskt på ett annat sätt som jag inte har upplevt innan. Och jag tror att det har med deras utbildningar att göra och de kanske också har fått vakna till litegrann och se, alltså, sina jobb från ett annat perspektiv.

Fredrik uppfattar förskollärarnas kompetens och professionalitet som en viktig aspekt av hur vårdnadshavare informeras om undervisning som sker. Det framträder en bild av att vårdnadshavare är medvetna om att utbildad personal gör skillnad. När möten sker på förskolan blir då den kommunikation som sker viktig för helhetsförståelsen av förskolan. Liselott uppfattar

att delaktighet genom information bidrar till hur hon kan utföra sitt jobb när hon har lämnat sitt barn. Det handlar om en trygghet även för henne:

Man känner att man kan gå till jobbet i lugn och ro, man vet att barnet har det väldigt bra och man vet att man får mycket information om det skulle vara någonting så. Jag känner mig väldigt, väldigt trygg. För jag upplever att vi har väldigt god kontakt, jag och pedagogerna om allt egentligen så ... Dom tar sig verkligen tid för det att ge en god rapport, om det skulle vara något speciellt eller om det bara är allmänt. (Liselott)

För Liselott handlar delaktigheten om att få information om det som sker även om hon inte finns fysiskt på förskolan. Hon uttrycker en slags tillit till sin och förskollärarnas gemenskap. Även Ulrika beskriver en liknande gemenskap:

Nej, men ... det vet vi ju att vi kan, be om samtal och det är väldigt skönt för det har vi gjort i situationer när vi har behövt det när det har varit lite tuffare perioder och det har varit skönt när vi har gjort det. Då har vi kunnat prata om vårt barn.

När tillfällen till samtal sker kan det dock också vara olika hur mottagliga och tillgängliga vårdnadshavare är just då. Ulrika beskriver hur en vardaglig situation kan påverka hennes möjlighet till delaktighet:

För min del då som kommer och lämnar och hämtar flera barn och det är ganska kaosartat så är det också viktigt att den som lämnar eller den som tar emot och lämnar mina barn förstår det ... Jag kanske inte kan stå och lyssna hur länge som helst på någonting för det går inte för mina barn behöver mig på ett annat sätt då liksom. Där är det lite svårt, tycker jag, för det finns också en gräns för hur mycket man kan ta in som förälder och då kanske jag hade behövt den informationen på något annat vis.

Ulrika uppfattar det som att möjligheten till samspel beror på hur involverad hon kan vara i olika situationer och att hon vill få information på fler sätt än genom samtal. Hennes livssituation gör att varje dag ser olika ut vilket förskollärare behöver vara medvetna om och lyhörda för. Carl uttrycker att undervisning, i likhet med Ulrika, först och främst sker genom samspel som därigenom kan göra att information når fram:

Om vi i definitionen undervisning ... inom liksom faktakunskap...nej, det är egentligen inte det viktigaste men undervisning i hur vi möter och beter oss mot varandra det tycker jag är väldigt viktigt ... Jag vill ju tro att med ökad kunskap inom det mesta så blir vi också bättre på ... det ena föder det andra på något vis...Vi blir bättre på att ta hand om oss själva, ta hand om varandra med en ökad allmänskunskap, eller allmänbildning egentligen och det är ju något man börjar med tidigt men jag tycker ändå att ... den viktigaste undervisningen finns kring det sociala samspelet.

Det sociala samspelet blir här en viktig faktor för att information ska kunna bli meningsfull att ta del av. Helene beskriver det som att:

Det är viktigt för dom (barnen och förskollärarna) att lära känna varandra också men att det finns ändå ett ansvar på mig som vårdnadshavare att informera eller förtydliga vissa saker. Men också att det ligger på mig som vårdnadshavare att förmedla att jag kanske önskar mer information eller efterfrågar det. Jag tänker att det är någonting som går åt båda leden, åt båda hållen så.

Helenes beskrivning visar en medvetenhet om att det behövs en ömsesidighet för att information ska bli meningsfull. Sammantaget visar temat att hur information delges har stor betydelse för delaktighet. Samtal som sker uppfattas som avgörande för information angående undervisning. För att vårdnadshavare ska ha möjlighet att tillgodogöra sig information om undervisningen behöver förskollärare vara lyhörda för varje vårdnadshavares specifika situation och anpassa det sociala samspelet därefter.

9.4 Delaktighet i förskolans undervisning handlar om att mötas via dokumentation

De flesta vårdnadshavare uppfattar att delaktigheten i undervisning kan relateras till dokumentation som finns och kommuniceras på förskolan. Dokumentation som något konkret att mötas vid framträder som ett arbetssätt som når fram till vårdnadshavarna. Dokumentation som sker såväl analogt som digitalt kan bidra till en ökad förståelse för undervisning och därigenom främja delaktighet. Evelina säger att det är svårt att riktigt förstå begreppet undervisning eftersom ”Man är inte så van vid det, undervisning då tänker man på vanliga, alltså skolan då. Då tänker man inte förskolan”. Hon fortsätter:

Jo, men det är ju säkert jättebra men man är ju inte så involverad i det, eller man vet inte så mycket om det men det står säkert på hemsidan ... Vi fick mycket papper när hen skolades in och så vidare men mycket sådant har man ju glömt. (Evelina)

Ovanstående citat visar att Evelina är medveten om att det finns information genom dokumentation men att det är oklart var den finns och vad det står i den. Annika pratar om informationsmejl som ett sätt att kunna ta del av det som sker under dagen och på så sätt vara delaktig. Dokumentationen som görs fungerar som en brygga mellan förskolan och hemmet. Hon beskriver dess betydelse så här:

Om dom har gjort något speciellt så tar dom lite kort ibland som dom hänger upp i foajén, eller där man kommer in och hämtar barnen så man kan få se lite när dom har bakat kanelbullar, eller varit på utflykt eller så där. Och det är ju väldigt kul att få se så man känner att man är med lite i alla fall och då blir det också ett samtalsämne med barnen att kunna berätta vad det är på bilderna, vad dom har gjort, vem som har gjort vad och så där. (Annika)

Annikas beskrivning visar att hon har förståelse för att dokumentation kan bidra till delaktighet vid samtal i hemmet. Amanda pratar om dokumentationen som något som möjliggör att hon kan vara delaktig och på så sätt också påverka. Hon uppfattar att graden av delaktighet beror på flera olika saker såsom exempelvis hur barnet mår och restriktionerna under pandemin. Hon säger: ”Eh, men det händer att vi får informationsbrev, man kanske skulle önska det lite oftare eftersom vi inte släpps in heller”. Amanda fortsätter:

När jag tänker delaktighet för mig i relation till förskolan så tänker jag nog egentligen att jag får ta del av, främst att jag får ta del av vad som händer där, vad dom gör och sedan utifrån det att jag också kan ge input. Men, när jag inte får det till mig så har jag inte så mycket input att ge heller mer än att jag skulle vilja ha mer information då kanske. Men, som sagt, det har fungerat så bra för mitt barn så det har inte varit ett problem.

Här framträder att behov av information genom dokumentation beror på hur det går för barnet samt hur ofta möten med personalen sker och att Amanda förstår det som en förutsättning för att kunna vara delaktig. För Ulrika beror delaktighet i undervisningen bland annat på vilken ålder det är på barnet och att undervisningen är mer tydlig för henne på den avdelning där hennes äldsta barn går. Hon säger:

Nej, men då kan man ändå både se, via bilder som dom har satt upp här vad dom gör men också att dom berättar vad dom gör ... Dom har jobbat med digitalisering liksom det är ju ett rätt svårt

ämne tänker jag men hur dom har jobbat med det och det tänker jag absolut är en undervisning.
(Ulrika)

När det gäller Ulrikas yngre barn uppfattar hon det som att det handlar om hennes förutfattade meningar. Möjligheten till att mötas genom dokumentation finns kanske även där men att hon inte är mottaglig för den eftersom hon uppfattar undervisning annorlunda på den avdelningen. Hon fortsätter:

Eh, och men det kan jag inte se på den yngsta avdelningen på det viset men sedan kanske dom har jobbat med det också men jag har inte riktigt förstått det isåfall eller jag kanske inte tänker att det är så viktigt där (skratt). (Ulrika)

Här visar sig att behovet av information beror på ålder på barnet vilket i sin tur påverkar hennes grad av engagemang. Men, det verkar också som att det inte presenteras lika tydligt på den avdelningen där det yngre barnet går men Ulrika uttrycker att det beror på henne själv. Undervisning sker nog men hon får inte information genom dokumentation lika tydligt där vilket påverkar hennes engagemang. En annan vårdnadshavare, Josefine, uttrycker också en uppfattning av att vårdnadshavares engagemang och mottaglighet angående information genom dokumentation varierar. Dokumentationen finns där men tas inte alltid emot av vårdnadshavare. Hon säger:

Dom skickade hem när dom höll på med någon sådan där...barnen gjorde själva någon bok som dom kopierade och skickade hem. Då har man ju också möjligheten att, sedan vet jag ju själv att många föräldrar inte...(skratt) ... Men, att man ändå har möjligheten. Då kan man också själv få bli delaktig om man vill. ... Nej, men jag tycker nog att jag är ganska nöjd med det. Ibland har dom kört, när jag kommer, storbild ute i hallen, som har varit på en vägg där, vad som har gått under dagen. Kan stå där och rulla (skratt). Typ sådana saker. (Josefine)

Josefines utsaga visar alltså en medvetenhet om att vårdnadshavare har olika uppfattning om huruvida det är viktigt att ta del av dokumentation. En känsla av att dokumentationen inte värdesätts framträder. Sammantaget visar temat att dokumentation av olika slag kan fungera som en slags brygga mellan förskolan och hemmet. Genom att göra dokumentationen tillgänglig för vårdnadshavare skapas förutsättningar för delaktighet. Dokumentation främjar kommunikation

och fungerar som en mötesplats på förskolan men att dess förutsättningar till delaktighet beror på kontexten.

10. Diskussion

Resultatet diskuteras utifrån studiens två forskningsfrågor. Den första frågan handlar om hur vårdnadshavare beskriver delaktighet i förskolan. Den andra forskningsfrågan belyser hur vårdnadshavare uppfattar att de är delaktiga i förskolans undervisning.

Vårdnadshavare som deltar i studien beskriver en önskan om att bli sedda och därigenom bli mötta på ett öppet, förutsättningslöst sätt. Deras utsagor tolkas därför som att det finns ett behov av mellanmänniska möten på förskola - möten som utifrån Buber (1923/1990) gör att en individ blir en person och kan bli till i ett sammanhang. Resultaten visar hur möten och relationer i förskolan behöver förstås som grundläggande för förskolans uppdrag (Biesta, 2022; Persson, 2019). En del av livet levs tillsammans på förskolan och vårdnadshavarnas beskrivningar tolkas som att förskolan behöver vara förbunden med det sammanhang, den kontext som omger barnet och familjen för att delaktighet ska erfaras. Genom de olika beskrivningarna som vårdnadshavarna bidrar med i studien framträder tillgänglighet som en viktig aspekt av delaktighet. Varje vårdnadshavare har olika förutsättningar till delaktighet, de belyser olika exempel på hur delaktighet i undervisning är villkorad. Vårdnadshavare gör, beroende på hur deras barn trivs och fungerar i förskolan, en bedömning när det kommer till delaktighet. Vårdnadshavares bedömning av situationen kan relateras till att förskolan ska vara en kontext där individer har möjlighet att känna sig bemötta och sedda utifrån ett individuellt perspektiv och på så sätt känna sig som en del av ett sammanhang, bli personer, vilket kan bidra till en tillgänglig förskola för alla. Utifrån Bubers (1923/1990) resonemang om subjektsskapande genom möten relaterar vårdnadshavare i studien till sig själva som just vårdnadshavare med såväl möjligheter som begränsningar i mötet med förskollärare. Förskollärares kompetens gällande att välkomna det som är okänt och oförutsett blir därför viktigt. Genom att möta vårdnadshavare och ta vara på det som de har att bidra med stärks barns förutsättningar för utveckling och lärande (Karlsson & Perälä-Littunen, 2017).

Vårdnadshavare i denna studie uttrycker att undervisning i förskolan är oklart och otydligt för dem vilket indikerar att förskollärares undervisande uppdrag fortsatt behöver belysas för att främja delaktighet (se exempelvis Sheridan & Williams, 2018; Williams & Sheridan, 2019). Vårdnadshavare

litar på förskollärares yrkeskompetens och som exempel kan en vårdnadshavare (Carls) beskrivning nämnas där han uttrycker tillit till professionen och tveksamhet till att vara delaktig eftersom han uppfattar det som komplext då alla har olika åsikter, de vill hellre ha en dialog där de blir informerade och upplever sig då delaktiga. Dessa slutsatser kan relateras till forskning som visar komplexiteten när det gäller att göra vårdnadshavare delaktiga (Einarsdóttir & Jónsdóttir, 2017; Persson, 2016). Genom att information och dokumentation som är kopplad till undervisning tillgängliggörs skapas tillgång till kontexten där situationen avgör huruvida vårdnadshavare bedömer att den är värd att investera tid och engagemang i. Vid möten som innefattar information och dokumentation finns möjligheten till lyhördhet där situationen kan anpassas och därmed också bidra till ökad acceptans för det oförutsägbara i mötet med varandra (Maxwell, 2012). Denna studies resultat bekräftar alltså behovet av pedagogiska relationer i utbildning, vilket även Frelin (2010) och Persson (2017) konstaterar. De intervjuade vårdnadshavarna uppfattar mötet via dokumentation som ett sätt att kunna vara delaktiga i undervisning både gentemot förskollärare och sitt barn. Mellanmänskliga möten, i linje med Fredriksson (2019) och Nordström-Lytz (2013), kan härigenom möjliggöra att undervisning synliggörs. Eftersom vårdnadshavare har olika förutsättningar att vara delaktiga kan dokumentation som kopplas till undervisning och dess innehåll fungera som en brygga mellan vårdnadshavare och förskollärare – en brygga som både kan bidra till att möjliggöra delaktighet men också bidra till att hinder och begränsningar, såsom exempelvis tidsbrist och språkförväxlingar, som kan finnas för delaktighet synliggörs. Genom att mötas, i linje med Buber (1954/1990), via dokumentation kan relationer på så sätt bibehållas.

11. Konklusioner

Genom denna studie kan verksamma inom förskola och förskollärarytbildning samt forskning inom pedagogik få ökad kunskap om hur vårdnadshavare beskriver delaktighet och uppfattar delaktighet i förskolans undervisning. Studiens resultat visar att för vårdnadshavare innebär delaktighet att ha en personlig relation till förskolan och de som arbetar där. Härav dras slutsatsen att förskollärare behöver vara i dialog med vårdnadshavare om vad delaktighet kan innebära i deras specifika kontext. Dessutom visar denna studie att vårdnadshavare, som exempelvis Ulrika, uppfattar att delaktighet främjas genom att information delges utifrån vårdnadshavares förutsättningar. En slutsats som kan dras är att kompetens gällande dialogens betydelse fortsatt behöver utvecklas i förskolan för att främja delaktighet i undervisning (Jonsdóttir & Nyberg, 2013).

En annan slutsats som kan dras är att vårdnadshavare uppfattar delaktighet i undervisning främst som att ta del av information från förskollärarna. En av vårdnadshavarna (Amanda) uttrycker en tveksamhet angående att delaktighet skulle innebära att vara med och fatta beslut eftersom det förstås som komplext. Utifrån studiens resultat skulle det vara intressant att i framtida forskning undersöka om vårdnadshavare uppfattar att förskollärare har en dialog kring vad delaktighet kan innebära i den specifika kontexten och isåfall hur? Vuorinen (2021) poängterar att det är viktigt att ytterligare studier görs där vårdnadshavares röster blir hörda vilket styrker denna studies relevans för att ytterligare undersöka förskolans roll som en mötesplats i samhället där demokrati kan erfaras.

Erkännanden

Tack till de vårdnadshavare som medverkat i studien.

Referenser

- Alnervik, K., Öhman, C., Lidén, E., & Nilsson, M. (2018). Barn och vårdnadshavares minnen av deltagande i pedagogisk dokumentation. *Nordisk barnehageforskning*, 17(1). DOI: 10.7577/nbf.2342
- Anderstaf, S., Lecusay, R., & Nilsson, M. (2021). 'Sometimes we have to clash': How preschool teachers in Sweden engage with dilemmas arising from cultural diversity and value differences. *Intercultural education*, 32(3), 296-310. DOI: 10.1080/14675986.2021.1878112
- Berg, B. (2022). Undervisningsbegreppets innebörd i förskolan utifrån ett läroplansteoretiskt perspektiv. *Educare*, 3, 75 - 97. DOI: 10.24834/educare.2022.3.4
- Biesta, G. (2022). *World-centred education a view for the present*. Routledge.
- Buber, M. (1923/1990). *Jag och du* (C. Norell & M. Norell, övers.). Dualis.
- Buber, M. (1954/1990). *Det mellanmännsliga* (C. Norell & M. Norell, övers.). Dualis.
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (Fifth edition. ed.). SAGE.

- Dahlberg, G., Moss, P., & Pence, A. (2014). *Från kvalitet till meningsskapande: Postmoderna perspektiv - exemplet förskolan* (3. uppl. red.). Liber.
- Danielsen Wolf, K. (2019). Samarbeid i barnehagen – «Like barn leker best»? Perspektiver på samarbeid fra foreldre med ulik bakgrunn. *Norsk pedagogisk tidsskrift*, 103(02-03), 272-283. DOI: 10.18261/issn.1504-2987-2019-02-03-04
- Eckeskog, L. (2019). *Kommunikation i förskolan: Förskollärares och barnskötares kommunikation med föräldrar i ett digitaliserat medielandskap* [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. Umeå universitet. <https://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1275842/FULLTEXT02.pdf>
- Eidsvåg, G. M. (2022). Å høre til der du bor: Om foreldres opplevelser av tilhørighet gjennom barnehagen. *Nordisk barnehageforskning*, 19(2), 88-109. DOI: 10.23865/nbf.v19.240
- Einarsdóttir, J., & Jónsdóttir, A. H. (2017). Parent-preschool partnership: Many levels of power. *Early years*, 39(2), 175-189. DOI: 10.1080/09575146.2017.1358700
- Ejrnæs, M., & Monrad, M. (2013). Profession, holdning og habitus: Forholdet mellem pædagogers og forældres holdninger til pædagogiske spørgsmål i daginstitutioner. *Dansk Sociologi*, 24(3), 63-83. DOI: 10.22439/dansoc.v24i3.4697
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62(1), 107-115. DOI: 10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Fagerli, O., Lillemyr, O. F., & Søbstad, F. (2001). *Vad är förskolepedagogik?*. Studentlitteratur.
- Fredriksson, M. (2019). *Med blicken på möten - Martin Bubers pedagogiska idé i dialog med förskolans praktik* (Publication Number 1) [Doktorsavhandling, Högskolan i Dalarna]. Högskolan I Dalarna. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:du-30874>
- Frejd, J., & Pramling, N. (2023). Det kan vara rätt att göra fel: Om undervisning i förskolan. *Venue*. DOI: 10.3384/venue.2001-788X.4639
- Frelin, A. (2010). *Teachers' relational practices and professionalism* [Doktorsavhandling, Uppsala universitet]. Uppsala universitet. <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:300138/FULLTEXT01.pdf>

- Furenes, M. I., Reikerås, E., Moser, T., & Munthe, E. (2021). *Tendenser i empirisk dagtilbuds-forskning i de skandinaviske lande 2006-2019 - en forskningskortlægning*. Universitetet i Stavanger.
<https://www.uis.no/sites/default/files/2022-01/13101300%20Hovedrapport%20Norsk.pdf>
- Gars, C. (2002). *Delad vårdnad?: Föräldraskap och förskolläraruppgift i den offentliga barndomen* [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]. Stockholms universitet
<https://pubs.sub.su.se/5655.pdf>
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24(2), 105-112. DOI: 10.1016/j.nedt.2003.10.001
- Hildén, E., Löfdahl Hultman, A., & Ribaeus, K. (2023). Teaching as a new mission: Swedish preschool teachers' collegial discussions, *Early Years*, 43:1, 1-14, DOI: 10.1080/09575146.2021.1880374
- Imms, C., Granlund, M., Wilson, P. H., Steenbergen, B., Rosenbaum, P. L., & Gordon, A. M. (2017). Participation, both a means and an end: A conceptual analysis of processes and outcomes in childhood disability. *Developmental Medicine and Child Neurology*, 59(1), 16-25. DOI: 10.1111/dmcn.13237
- Janssen, J., & Vandenbroeck, M. (2018). (De)constructing parental involvement in early childhood curricular frameworks. *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(6), 813-832. DOI: 10.1080/1350293X.2018.1533703
- Johansson, J.-E. (1994). *Svensk förskolepedagogik under 1900-talet*. Studentlitteratur.
- Jons, L. (2008). *Till-tal och an-svar: En konstruktion av pedagogisk hållning* [Doktorsavhandling, Stockholms universitet]. Stockholms universitet. <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:198520/FULLTEXT01.pdf>
- Jonsdottir, F., & Nyberg, E. (2013). Erkännande, empowerment och demokratiska samtal. I A. Harju & I. Tallberg Broman (Red.), *Föräldrar, förskola och skola: Om mångfald, makt och möjligheter* (s. 59-76). Studentlitteratur.

- Jonsson, A., Williams, P., & Pramling Samuelsson, I. (2017). Undervisningsbegreppet och dess innebörder uttryckta av förskolans lärare. *Forskning om Undervisning och Lärande*, 5(1), 90–109. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hkr:diva-16593>
- Karlsson, M. (2006). *Föräldraidentiteter i livsberättelser* [Doktorsavhandling, Uppsala universitet]. Uppsala universitet. <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:168649/FULLTEXT01.pdf>
- Karlsson, M., & Perälä-Littunen, S. (2017). Managing the gap - Policy and practice of parents in child care and education. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3(2), 119-122. DOI: 10.1080/20020317.2017.1389137
- Karlsudd, P. (2022). Swedish parents' perspectives of belonging in early years education. *Frontiers in Education*, 7. DOI: 10.3389/feduc.2022.930909
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (S-E. Thorell, övers.)(3. uppl. red.). Studentlitteratur.
- Liljestrand, J. (2021). Undervisning i förskolan: En ansats utifrån förskollärares yrkeskunnande. *Educare*, (4), 192-212. DOI: 10.24834/educare.2021.4.7
- Lindstrand, S., Lecusay, R., & Mrak, L. (2023). Lyssnande undervisning i förskolan. *Nordisk barnebageforskning*, 19(4), 206–226. DOI: 10.23865/nbf.v19.294
- Lunneblad, J. (2013). Tid till att bli svensk: En studie av mottagandet av nyanlända barn och familjer i den svenska förskolan. *Nordisk barnebageforskning*, 6. DOI: 10.7577/nbf.339
- Löf, C., & Vallberg Roth, A.-C. (2023). Med värden i fokus. Om den didaktiska vad-frågan i pragmatiskt informerad undervisning i förskolan. *Nordisk barnebageforskning*, 20(4), 63–79. DOI: 10.23865/nbf.v20.413
- Maxwell, G. (2012). *Bringing more to participation* [Doktorsavhandling, Jönköping universitet]. Jönköping universitet. <http://hj.diva-portal.org/smash/get/diva2:527984/FULLTEXT01.pdf>

- Moss, P. (2020, September, 28). *Towards a democratic early childhood education for all*. OmepWorld.
<https://omepworld.org/towards-a-democratic-early-childhood-education-for-all-peter-moss/>
- Nilsson, M., Lecusay, R., Alnervik, K., & Ferholt, B. (2018). Iscensättning av undervisning: Målrelationellt lärande i förskolan. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 36(3-4), 109-126. DOI: 10.5324/barn.v36i3-4.2900
- Nordström-Lytz, R. (2013). *Att möta den andra : det pedagogiska uppdraget i ljuset av Martin Bubers dialogfilosofi* [Doktorsavhandling, Åbo Akademi]. Åbo Akademi.
http://bibbild.abo.fi/ediss/2013/nordstrom_rita.pdf
- OECD. (2017). *Starting Strong 2017*. DOI: 10.1787/9789264276116-en
- Olsson, M., Lindgren Eneflo, E., & Lindqvist, G. (2020). Undervisning i förskolan - en företeelse i rörelse. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 25(4).
<https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/2478/2304>
- Persson, S. (2016). "Föräldrars föreställningar om barn och barnomsorg". *Socialvetenskaplig tidskrift*, 1(2-3). DOI: 10.3384/SVT.1994.1.2-3.3057
- Persson, S. (2017). Kvalitetens brännpunkt - de pedagogiska relationerna. I B. Riddersporre & S. Persson (Red.), *Utbildningsvetenskap för förskolan* (s. 305 - 328). Natur & Kultur.
- Persson, S. (2019). Pedagogiska relationer och det professionella subjektet. I P. Dahlbeck & K. Westlund (Red.), *Relationell pedagogik - i teori och praktik i förskolan* (s. 25 - 35). Studentlitteratur.
- Persson, S., & Tallberg Broman, I. (2017). Early childhood education and care as a historically located place - the significance for parental cooperation and the professional assignment. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 3(2), 189-199. DOI: 10.1080/20020317.2017.1352440
- Pramling, N., & Wallerstedt, C. (2019). Lekresponsiv undervisning – ett undervisningsbegrepp och en didaktik för förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 7-22.
https://forskul.se/wp-content/uploads/2019/03/ForskUL_vol7_nr1_2019_s7-22.pdf

- Prop. (2009/10:165). *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*. Regeringen.
<https://www.regeringen.se/contentassets/c507a849c3fa4173b7d03df20bad2b59/den-nya-skollagen---for-kunskap-valfrihet-och-trygghet-hela-dokumentet-prop.-20092010165>
- SFS 2010:800. *Skollagen*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/
- SFS 2018:218. *Lag med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning*.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2018218-med-kompletterande-bestammelser_sfs-2018-218/
- Sheridan, S., & Williams, P. (Red.). (2018). *Undervisning i förskolan - en kunskapsöversikt*. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=3932>
- Skolinspektionen. (2018). *Förskolans kvalitet och måluppfyllelse – ett treårigt regeringsuppdrag att granska förskolan*. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/regeringsrapporter/redovisning-av-regeringsuppdrag/2018/forskolans-kvalitet-och-maluppfyllelse-slutrapport-feb-2018.pdf>
- Skolverket. (2018). *Läroplan för förskolan Lpfö 18*. Skolverket.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d5aa/1553968116077/pdf4001.pdf>
- Thomas, N. (2007). Towards a theory of children's participation. *International Journal of Children's Rights*, (15), 199-218.
https://www.researchgate.net/publication/270694374_Towards_a_Theory_of_Children's_Participation
- UNICEF Sverige. (2018). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*.
<https://unicef.se/barnkonventionen>
- Vallberg Roth, A.-C. (2020). What may characterise teaching in preschool? The written descriptions of Swedish preschool teachers and managers in 2016. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(1), 1-21. DOI: 10.1080/00313831.2018.1479301

- Vallberg Roth, A.-C., Ekberg, J.-E., Holmberg, Y., Sjöström, J., & Stensson, C. (2022). Teaching in preschools: Multivocal didaktik modelling. *Educare*, 5, 58-101.
<https://ojs.mau.se/index.php/educare/article/view/824/576>
- Van Manen, M. (2015). *Pedagogical tact: Knowing what to do when you don't know what to do*. Left Coast Press.
- Vetenskapsrådet. (2015). *En likvärdig förskola för alla barn - Innebörder och indikatorer*.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25a76/1555422970243/Enlikvaerdig-foerskola_VR_2015.pdf
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*.
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/Godforskningssed_VR_2017.pdf
- Vuorinen, T. (2021). 'It's in my interest to collaborate ...' - parents' views of the process of interacting and building relationships with preschool practitioners in Sweden. *Early child Development and Care*, 191(16), 2532-2544. DOI: 10.1080/03004430.2020.1722116
- Williams, P., & Sheridan, S. (2019). Förskollärarkompetens – Skärningspunkt i undervisningens kvalitet. *Barn – forskning om barn og barndom i Norden*, 36(3-4), 127-146.
<https://tidsskriftetbarn.no/index.php/barn/article/view/4944/7589>
- Ärlemalm-Hagsér, E., Engdahl, I., & Pramling Samuelsson, I. (2023). Förskollärares mångfasetterade motiv för undervisning om hållbarhet. *Nordisk barnehageforskning*, 20(3), 104–124. DOI: 10.23865/nbf.v19.345